

Konferencija

Penktoji praktinė mokslinė konferencija

„Efektyvumas viešajame sektoriuje: kuo vadybos teorijos gali pasitarnauti ir ką praktikai gali patarti?“

“Ižvalgos apie mokslo ir praktikos sąveiką”

St. Stačiokas

Sveiki gerbiami konferencijos dalyviai, svečiai.

Pirmiausia dėkoju šios reikšmingos Konferencijos organizatoriams už kvietimą joje dalyvauti, taip pat už suteiktą garbę tarti įvadinį žodį ją pradėdant.

Mano įžanginės kalbos pavadinimo formuluotą programoje pateikė organizatoriai, norėčiau, kad Jūs mano išsakytus teiginius vertintumėte kaip mano subjektyvią nuomonę, o ne kaip atlikto specialaus minimos mokslinės problemos tyrimo išvadas.

Mokslo ir praktikos ryšys reikalingas ne tik gyvenimo reiškinių analizės pagrindų parengti ir pateikti rekomendacijas praktinėms viešosioms ir privačioms institucijoms kaip reaguoti į iškilusius gyvenimo iššūkius, bet ir perteikti mokslo reikšmės žmonių gyvenimui supratimą studijų dalyviams, paprastai tariant, studentams, kurie su pasitikėjimu ir viltimi atėjo įgyti mokslo žinių, kad išmokytų tvarkyti savo ir kitų žmonių gyvenimą pačiose įvairiausiose gyvenimo srityse, remiantis mokslo per visą civilizacijos istoriją suformuotomis viešojo gyvenimo vertybėmis. Šios vertybės gali būti įgyvendintos tik išsilavinusių žmonių, inteligentų.

Todėl inteligentijos ugdymas yra taip pat vienas iš svarbiausių mokslo ir praktikos sąveikos uždavinių. Išdrįsau priminti šią banalią tiesą, prisiminęs prieš gerą dešimtmetį Lietuvos Mokslų Akademijoje organizuotą diskusiją apie inteligentijos vaidmenį valstybės reikalų tvarkyme. Toje diskusijoje jau buvo išreikštas susirūpinimas, kad po 1990 m. inteligentija atsitraukė nuo politikos, o paliko ją kitiems, kurie pradėjo vadinti save „elitu“ = besiformuojantis asmenų, siekiančių nuolat būti valdžioje sluoksniu, *kuris nėra joks elitas intelekto požiūriu*. Ten pat labai aktyviai buvo aptarinėjamas klausimas: „Kas yra inteligentija? Ar politikai yra inteligentai?“ Ar šis klausimas nėra aktualus ir šiandien? Manau, kad šioje konferencijoje vienu ar kitu aspektu tai bus aptariama.

Mokslo ir praktikos sąveikos požiūriu labai svarbu ne tik parlamento, Seimo narių ar kitų valstybės institucijų statuso, reitingavimo, bet ir **biheavioriniai (veiklos) tyrimai**, analizuojant veiklos tobulinimo galimybes ir rengiant atitinkamas metodines rekomendacijas. Taip pat labai svarbu šviesti visuomenę ne politinio „elito“ svaičiojimais, bet rimtais moksliniais argumentais. Mokslui reikia ieškoti glaudesnio kontakto su televizija ir interneto portalais. Čia turiu omenyje ne atskirų mokslininkų dalyvavimą įvairiose televizijų „politinio elito“ diskusijų laidose, o specialiose, jeigu taip galima pasakyti, mokslo ekspertinėse laidose aiškinant įvairių gyvenimo reiškinių tikrąją prasmę. Kad nebūtų vien tik bendras pasamprotavimas,

pateiksiu tik vieną gal kiek ir netikėtą pavyzdį. Pastarosiomis dienomis „Delfyje“ iškilo aštri diskusija tarp politikos apžvalgininko Vladimiro Liaučiaus ir Juozo Dapšausko dėl V. Laučiaus straipsnio „Bučiuodamas kojas kaliniams popiežius paniekino įstatymo viršenybę“. J. Dapšauskas pasipiktinęs retoriškai teigia „Pats straipsnio pavadinimas iššaukiantis.“ Ir, kad „Aukščiau už įstatymą yra elementarus žmogiškumas.“ Panašūs teiginiai mūsų tikrovėje yra nereti. Kartais net ir teisininkai bando supriešinti teisę ir moralę, pateikdami teisę tik kaip įstatymo raidę. O esminė tokių pozicijų klaida yra dėl neteisingai pavadinto teisinės valstybės esminio principo „Teisės viešpatavimo“, kuris pats savaime atskleidžia teisės vertybinę, o ne formaliąją prasmę. Be kita ko, visose tikrose Lietuvos valstybės Konstitucijose jis atsispindėjo frazėje: „Valstybinė valdžia grindžiama teise ir teisingumu“. Tad iš kur gi atsirado terminas „Įstatymo viršenybė“? O gi iš vienpusiško vertimo iš anglų kalbos termino „The rule of Law“. Pamirštant, kad anglų kalboje Law reiškia ir Teisę ir įstatymą priklausomai nuo vartojimo konteksto.

Kadangi šioje konferencijoje daug vietos skirta nagrinėti įvairias savivaldybių problemas, tai norisi pabrėžti, kad labai svarbu mokliškai analizuoti savivaldybių vaidmenį sprendžiant tautinių mažumų problemas. Ar nevertėtų mokslininkams surasti būdus bendrauti su tokių savivaldybių bendruomenėmis aiškinant objektyvius jų būvio aspektus. Pvz., kad **Jokiuose oficialiuose dokumentuose negali būti paneigiama valstybinė kalba. Taip pat, kad žmonės, priskiriantys save kokiam nors tautinei mažumai, pirmiausiai yra šios valstybės piliečiai ir turi gerbti ne tik savo priklausymą kokiam nors tautybei, bet, svarbiausia savo valstybę, nes tik nepriklausomos valstybės laisvi piliečiai gali oriai ir protingai tvarkyti savo gyvenimą.** Dabar vyksta tik politikavimas, nes net ir naujo Tautinių mažumų įstatymo projektą parengė kažkokia nežinoma darbo grupė, bet nėra jokių ženklų apie tai, kad jį rengiant arba svarstant dalyvautų mokslininkai.

Be to, nagrinėjamos šioje konferencijoje problemos aspektu labai svarbus yra pačių mokslininkų tobulėjimas ir principingumas, ypač dalyvaujant oficialiose darbo grupėse, rengiant įstatymų projektus, etc. Štai, pvz. praeitais metais buvo priimtas Teisėkūros pagrindų įstatymas (apie jį kalbėjau Konstitucijos dvidešimtmečio konferencijoje). Rengiant jo projektą, pasirodo, dalyvavo žymūs profesoriai, taip pat ir konstitucinės teisės žinovai. Nepaisant to šiame projekte nėra net užuominos kas turėtų atlikti preliminarinę pateikiamo teisės akto projekto konstitucinę patikrą. Nors apie jos reikalingumą beveik prieš 20 metų buvo aktyviai diskutuojama Lietuvos Mokslininkų rūmų organizuotuose diskusiniuose seminaruose. Ar neturėtų tokie mokslininkai atsiskaityti savo kolegoms už tokį „darbą“ oficialiose komisijose? Nes dabar pakanka tik pasigirti dalyvavimu įvairiose viešose priemonėse, bet ne apie tokio dalyvavimo kokybę.

Labai svarbu taip pat tirti ir įvertinti pačių mokslinių tyrimų efektyvumą ir objektyvumą.

Mokslinis objektyvumas. Didžiausias pavojus pažeisti šį principą yra faktų, taip pat kitų autorių nuomonių nutylėjimas. Tai ypač žalinga literatūroje,

skirtoje studentams, nes jiems suformuoja iškreiptą tikrovės supratimą. Kalbu apie tai šiandien, nes šios konferencijos reikšmingumas priminė jau daug metų egzistuojančią objektyvios mokslinės informacijos apie Lietuvą tarptautinėje mokslinėje erdvėje problemą.

Priminiau šiuos epizodus, kad pagrįščiau siūlymą išleisti Lietuvos konstitucinės teisės apybraižas anglų kalba, kad atvykę į Lietuvą užsienio studentai, taip pat studijuojantys pagal jungtines programas, gautų objektyvesnę mokslinę informaciją apie Lietuvą, kaip pažangią ir turinčią galias demokratines konstitucines teisine tradicijas valstybę.

Mokslinis objektyvumas. Tai susiję su ankstyvojo (1988-1992) laikotarpio teisiniais ir politologiniais tekstais. Jie buvo spausdinami ne tik ir ne tiek moksliniuose leidiniuose, kiek kasdieninėje spaudoje, nes turėjo operatyviai atsižvelgti į aktualijas. Dėl to pastaraisiais metais darosi aktuali to laikotarpio skleidžiamos teisinės minties nutylėjimo problema. Gal reikėtų pagalvoti apie kai kurių tekstų rinkinio išleidimą. Nemanau, kad tai būtų neįdomu šiuolaikiniams teisininkams ir teise besidomintiems žmonėms. Mano siūlymai liečia tik teisės mokslus, nes esu teisininkas. Bet nemažiau reikšminga būtų ir kitų socialinių mokslų atitinkami leidiniai. Visa tai primintų mums patiems ir pasauliui, kad Lietuva yra senų demokratijos ir pagarbos žmogui tradicijų valstybė.